

Ігор БУКАЛО
аспірант кафедри історії
Гуманітарного факультету
Українського католицького університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6460-1184>
e-mail: bukalo.hn@ucu.edu.ua, bukaloo.igor@gmail.com

ВИХОВНІ ІДЕАЛИ ПІДКАМІНСЬКОГО АЛЮМНАТУ: АНАЛІЗ «ІНСТРУКЦІЙ» 1730 РОКУ

Простежено процес упровадження і функціонування алюмнату як додаткового рівня освітніх студій домініканців на прикладі Підкамінського конвенту. У 1730 р. студії фундував Р. Руссіан. Навчання у цьому закладі було призначено для дітей збіднілої шляхти, та впроваджувалося кількома нормативними документами, насамперед фундаційним актом, підписаним провінціалом та фундатором, а також «Інструкцією». Остання чітко регламентувала діяльність алюмнату, засоби забезпечення, функції префекта та інспектора, обов'язки алюмнів. Доведено, що побудована на основі попередніх освітніх практик, ймовірно єзуїтської традиції, нормативної документації римського походження та звичаєвих освітніх норм домініканців Речі Посполитої, а відтак призначена конкретно для Підкамінського конвенту, «Інструкція» розкриває запропоновану освітню модель, що *de jure* мала впроваджуватися ченцями у Підкамені. Констатовано, що зумовлена частими випадками відсутнього браку освітнього рівня серед кандидатів у домініканці, запропонована освітня програма стала основою монаших студій для шляхти та впровадила, відносно новий для домініканської освітньої моделі, рівень студій, що передував безпосередньому вступу до конвенту.

Проаналізовані нормативні документи дають уявлення про «ідеали» освітнього процесу, побуту та молитовних практик. Покрокове регламентування щоденного розпорядку алюмнів свідчить про явні пріоритети впровадження юнаків до монашого життя, проте відсутність наразі статистичних даних, пов'язаних з подальшою діяльністю алюмнів, дозволяє доволі обмежено трактувати їхню духовну кар'єру.

Студії для 12-х юнаків, формаційний процес яких відповідав домініканській освітній моделі, де поєднано молитовні практики, навчання та дисциплінування побуту, протривали у Підкамені понад пів століття (1720–1780-ті рр.). Запропоновано припущення, що саме ці освітні практики стали вирішальними для майбутньої афіліації кандидатів у домініканці. Проаналізована нормативна база, що впроваджувала додатковий освітній рівень дає можливість краще зрозуміти особливості діяльності Підкамінського конвенту у середині XVIII ст.

Ключові слова: алюмнат, алюмн, Підкамінський конвент, домініканці, «Інструкція», акт фундації, Рафал Руссіан.

При Підкамінському домініканському конвенті 5 червня 1730 р. було фундовано алюмнат. Про цю подію добре відомо з відповідного запису у книзі гродського суду у

Кременці (ЦДІАЛ-1, арк. 36). Документ регламентував студії підлітків при Підкамінському монастирі. У XIX ст. о. Садок Баронч (Sadok Barącz) (1814–1892) опублікував оригінал фундації та «Інструкцію» («Instrukcyju») (Barącz, 1870, s. 197–207), саме ці документи мали запровадити в конвенті додатковий освітній рівень для навчання шляхетської молоді, а водночас підготовки її до вступу в монастир.

Мета статті – проаналізувати «Інструкцію» та фундаційний акт як нормативні документи для впровадження додаткового освітнього рівня фундаційних домініканців. Ідеться про створення станового навчального закладу для 12 учнів при монастирі. Такі студії були побудовані на основі домініканської освітньої моделі, бо, власне, останні їх упроваджували, зрозуміло, з урахуванням попереднього, доволі значного досвіду в освітніх і виховних практиках (Джанніні, 2023, с. 86–94).

Детальний аналіз цих джерел дає можливість простежити «виховні ідеали», себто візію ідеального формаційного процесу, яку сконструювали укладачі «Інструкції». Основне дослідницьке завдання – простежити формацію в алюмнаті не *de facto*, а *de jure*, тобто як ці процеси мали би відбуватися та які цілі й ідеї закладені в «Інструкції». Запропонована мета передбачає кілька дослідницьких **завдань**: проаналізувати структуру виховного процесу, побут алюмнів, навчальні практики; схарактеризувати джерела походження положень «Інструкції»; показати роль алюмнату в домініканській системі освіти.

Шкільництво домініканців має чималу історіографію, зокрема роботи домініканських церковних істориків. Дослідження, що стосуються домініканських освітніх практик на території ранньомодерної Речі Посполитої, здебільша представлені напрацюваннями представників польської та української історіографії. Треба згадати дослідження о. Роберта Свєнтоховські (Roberta Świętochowskiego), ОР (Świętochowski, 1970; Świętochowski, 1971; Świętochowski, 1975), де звернено увагу на зміни, що відбулися в домініканській системі освіти в посттриденський період, показавши структуру шкільництва та його мережу, а також досліджено здобуття освіти домініканцями поза межами Речі Посполитої (Świętochowski, Chruszczewski, 1975). Додаткової уваги заслуговують реєстри, які уклав автор: освітніх закладів домініканців у Речі Посполитій; ченців із науковими ступенями та їхніми освітніми й викладацькими практиками (Świętochowski, 1975, s. 230–282).

У 1980–1990-х роках освітні студії домініканців активно досліджував Єжи Фляга (Jeży Flaga). Дослідник звернув увагу на приписи, що стосувалися кандидатів до ордену (Flaga, 1979; Flaga, 1986; Flaga, 1990; Flaga, 1991; Flaga, 1992; Flaga, 1994; Flaga, 1995; Flaga, 1998). Варто зауважити, що Є. Флягу цікавила не тільки монастирська освіта, але й учителювання при шляхетських дворах (Flaga, 1979; Flaga, 1986). Його публікація детальних списків ченців, карт із позначенням освітніх монастирських осередків XVIII ст. становлять неабияку історіографічну цінність і свідчать про значний обсяг опрацьованого матеріалу (Flaga, 1991). Незважаючи на фактографічні неточності, дослідження Є. Фляги стали класичними для вивчення освітніх практик домініканців у Речі Посполитій (Bartnicka, 2000, s. 151–153).

Шкільництву та студіям домініканців присвячені монографія і низка статей Кшиштофа Качмарєка (Krzysztofa Kaczmareka) (Kaczmarek, 2005), де дослідницьку увагу звернено на освітні студії в конвентах Польської провінції домініканців (Kaczmarek, 2019). Доволі ґрунтовно тематика домініканського шкільництва розглянута в ширших працях, присвячених історії домініканців, зокрема авторства Павла Келара (Pawła

Kielara) (Kielar, 1969), Томаша Столярчука (Tomasza Stolarczyka) (Stolarczyk, 2011) та інших авторів. В українській історіографії цю тематику досліджувала Наталія Сінкевич (Сінкевич, 2009, с. 157–186). Фундація та функціонування алюмнату доволі загально представлені у працях, що висвітлювали історію Підкамінського монастиря у XVIII ст. Зокрема, Пьотр Красни (Piotr Krasny) звернув увагу на будівництво приміщення алюмнату (Krasny, 2005, s. 141).

Своєрідною інспірацією таких студій в українській історіографії є робота проф. Ігоря Скочиляса. Дослідникові практично на однотипному матеріалі вдалося показати аналогічне явище із заснуванням у 1730-х роках Володимирської унійної семінарії, що регламентувалося відповідною постановою Володимирського собору 1715 р. (Скочиляс, 2008, с. 35–46). Професор детально проаналізував пункти собору, що стосувалися семінарії, та на основі цього нормативного документа показав структуру закладу, основні завдання і способи фінансування.

Теоретичні межі домініканської освітньої моделі запропоновані в дослідженнях Філіпа Сміта (Philip Smith) OP (Smith, 2013). Він пояснює виникнення домініканської освіти з ширшого концепту католицьких освітніх практик та аргументує взаємозалежність мети виховного процесу й основ, які запропонував св. Домінік (Smith, 2013, р. 29–30). Автору вдалося показати еволюцію домініканської освітньої моделі від часу її формування, через вчення Томи Аквінського (Thomas Aquinas) й Альберта Великого (Albertus Magnus) до усталених зразків у середньовічних університетах.

Основні джерела статті – акт фундації алюмнату й «Інструкція», написані польською мовою. Акт фундації уклали на трьох аркушах і засвідчили підвішеними лакованими печатками. Оригінал зберігався в архіві Підкамінського монастиря. Текст акта також вписано до монастирської хроніки наприкінці XVIII ст. (APPD-1, арк. 475–486). Готуючи монографію про монастир, С. Баронч фактично його переписав (Barącz, 1870, s. 192–197). У 1742 р. цей акт було раборовано до Львівської гродської книги, а в 1783 р. інтабульовано, тобто закріплено попереднє право (APPD-1, арк. 475). Натомість, для набуття публічності зразу після укладення, вже 7 червня, його було вписано (облятовано) до гродських книг Кременця (APPD-1, арк. 475; Barącz, 1870, s. 197). Відома ще одна копія документа, проте вже як витяг із кременецької гродської книги. Виписку підготували писарі 15 червня 1730 р., після чого передали її до Підкамінського монастиря, натомість копію 28 червня 1777 р. створив бр. Йосиф Ломкан, про що свідчить відповідний запис наприкінці акта (ЦДІАЛ-1, арк. 40).

Що стосується «Інструкції», то цей документ наразі не вдалося ідентифікувати поза монографією С. Баронча, тому вона відома винятково з роботи ченця, де виглядає доволі цілісно переданою (Barącz, 1870, s. 197–207). Домініканець також згадує, що «Інструкція» була написана на чотирьох аркушах і зберігалася у монастирському архіві в Підкамені. Ймовірно, як і акт фундації, «Інструкція» була польською мовою, тому С. Баронч її просто переписав. Варто зауважити, що через відсутність оригіналу, назва документа є умовною та повторює ту, що запропонував о. Садок (Barącz, 1870, s. 207).

Освітні студії домініканців. Запровадження освіти для молоді в Католицькій Церкві відбулося доволі пізно та почало практикуватися із середньовіччя. Це можна пояснити доволі розмитим уявленням про молодь або підлітків, для яких потрібна формація. Натомість із середніх віків починають з'являтися парафіяльні школи та школи при монастирях (Osial, 2016, s. 122–123). Із виникненням Домініканського

ордену відбулося творення великої освітньої мережі – конвентуальних шкіл. Домініканське шкільництво творилося поступово, з метою формування проповідника (Smith, 2013, р. 35–36).

Основні ідеї освітньої моделі домініканців сформовані на основі постулатів ордену. Найперше – це *нероздільність віри та розуму*, які доповнюють один одного, а тому добрими проповідниками могли стати освічені особи. Другим постулатом став *нерозривний зв'язок між вірою та повсякденним життям*, адже проповідник має власним життєвим прикладом показувати правдиве життя християнина. Тому св. Домінік намагався впровадити у своєму згромадженні постулат вбогості. Третьою складовою освітньої моделі стало *роздумування про істини*, своєрідна медитація, що супроводжувалася мовчанням та молитвою (Smith, 2013, р. 27–28). Отож, освітня модель домініканців мала три основні складові: *молитву, навчання, дисциплінування побуту*.

Система освіти в ордені була 5-ступнева та складалася зі *studium conventuale* – такі студії, або по-іншому новіціат, були в кожному монастирі (Świętochowski, 1975, s. 213–214; Kielar, 1969, s. 305–306). Діяла конвентуальна школа під керівництвом лектора, який мав титул магістра новіціату. Конвентуальні школи були спрямовані на підготовку кандидатів до монастиря (Kielar, 1969, s. 306). Додатковим освітнім рівнем через великий відсоток неписьмених кандидатів стали *studium grammaticae*, що впроваджували на 2 роки перед, а фактично паралельно, з новіціатом, щоб ознайомити кандидатів з укладом монастирського життя, а головне – підготувати їх із латини (Kielar, 1969, s. 307).

Наступною ланкою формації домініканців стали *studium particulare*, де домініканська молодь вивчала богослов'я та філософію. *Studium materiale* та *studium formale* також полягали у вивченні філософії і богослов'я. На цьому рівні чернець міг здобути рівень студента богослов'я, проте без ступеня лектора, який присвоювався після складання екзамену на генеральних студіях і після прослуханого чотирирічного курсу богослов'я. Останньою та найвищою сходинкою були *studium generale* – навчання університетського зразка, після закінчення якого здобувач отримував ступінь лектора богослов'я (Kielar, 1969, s. 308–310; Świętochowski, 1975, s. 213–214).

Фундація аліумнату. У Руській провінції св. Яцека на початку XVII ст. було засновано домініканський монастир у Підкамені. Цей конвент практично зразу ж набув значного статусу серед інших через місцеву чудотворну ікону, яку 1727 р. коронували. Для Підкамінського монастиря XVIII ст. стало часом найбільшого розквіту, адже постійно збільшувалася кількість ченців, яких уже на 1760-ті роки в монастирі було понад 80. Коронація чудотворної ікони перетворила цей конвент на один із паломницьких центрів, куди прибували шляхта та міщани головне з «руської частини» Речі Посполитої, а Підкамінська чудотворна ікона набула популярності серед католиків та уніатів передовсім Руського, Волинського та Подільського воеводств.

Із другої половини XVII ст. у Підкамінському конвенті функціонував новіціат, або ж конвентуальна школа (Ваґаґ, 1870, s. 79). У 1733 р. генерал ордену Томаш Ріпол (Tomasz Ripoll) підніс статус конвентуальної школи в Підкамені до рівня формальних студій, а 1746 р. – генеральних (Ваґаґ, 1870, s. 272)¹. Так, у монастирі існувала багаторівнева система формації ченців: від новіціату до генеральних студій. Згодом, уже

¹ Про прихильність Т. Ріпола (1652–1747, у 1725–1747 – генерал ордену) до Підкаменя свідчить щонайменше його польське походження. У монастирі зберігався також його портрет. (Детальніше див.: Żukiewicz, 1907, s. [76–77]).

1750 р., було додатково впроваджено постанову про те, що генеральні студії в Підкамені мають проходити ченці з «поза львівських монастирів», що невдовзі спричинило конфлікт між ченцями Львівського та Підкамінського конвентів (Świętochowski, 1975, s. 245–246).

Перевагою для ченців Підкамінського монастиря стала фундація однієї стипендії від Юзефа Антонія Вилежинські (Józef Antoni Wyleżyński) із Брикова, яка оплачувала навчання у Колегії св. Томи Аквінського в Римі. Варто зауважити, що для домініканців із Речі Посполитої було загалом три фундації для студій поза Річчю Посполитою: Абрагама Бзовські (Abrahama Bzowskiego) за 1630 р. для двох студентів із Кракова; Якуба Браховські (Jakóba Brachowskiego) за 1645 р. для двох студентів із Руської провінції; вже згадана Юзефа Антонія Вилежинські для одного ченця винятково з Підкамінського монастиря (Świętochowski, 1975, s. 228, 245–246).

Що ж стосується фундації алюмнату, то таке впровадження було доволі нетиповим для домініканців, а окремо складена «Інструкція» для Підкамінського монастиря може свідчити про оригінальність та нововведення в домініканську формаційну практику. Єжи Фляга вказує на системну неосвіченість і великий відсоток анальфabetів серед майбутніх ченців. Саме цими викликами дослідник пояснював виникнення додаткових рівнів формації (Flaga, 1990, s. 80).

Згідно з постановами Триденського собору, алюмнати як семінарії мали існувати в кожній єпархії задля забезпечення формації духовенства (Encyklopedia Katolicka, 1989, s. 393–395). У випадку з Підкамінським конвентом, алюмнат є відмінною від семінарії структурою, адже не передбачає свячень для осіб, які завершили його студії. Зрозуміло, що діти, сформовані постулатами домініканців, обирали в майбутньому цю спільноту. Проте все ж навчання в алюмнаті не зобов'язувало до подальшому вступу до конвенту. Відсутність додаткової документації, що засвідчила б, скільки вихованців алюмнату справді обрали духовне життя, унеможливило висновки щодо більшості таких осіб, проте все ж варто припускати, що освітня модель, запропонована домініканцями, давала доволі добру можливість для вступу до конвенту².

Фундація алюмнату в Підкамені дещо розтягнулася в часі та радше нагадувала певний комплекс подій, адже в монастирі зберігалися списки учнів ще з 1725 р. Натомість, уже 1728 р. було побудовано спеціальне приміщення для навчання, а також для фінансової підтримки інституції Рафал Руссіан (Rafał Russian) записав 30 тис. зл. на маєтностях сіл Боратин та Дубровидці, 30 тис. зл. на добрах с. Ліпе³ та 20 тис. зл. на цінних документах у Луцькому гродському суді.

Фундаційний акт дає приблизне уявлення про особу Р. Руссіана, адже той був бездітним, тому й вирішив фінансувати освіту для дітей збіднілої та безземельної шляхти. Проте не забув і про членів своєї родини – регламентував, щоби вони мали право позачергово навчатися в алюмнаті, могли вступити на навчання, не маючи відповідного віку, та вчитися понад 3 роки.

Фундатор дуже чітко прописав, на що мають витратитися вкладенні кошти. Йшлося найперше про відповідне харчування алюмнів, що регламентували приписи

² Підкамінський алюмнат функціонував на прийнятих нормах шляхетського конвікту, а також послуговувався запропонованими трохи швидше єзуїтськими принципами організації навчального закладу, про що див.: Шевченко, 2005, с. 53–57. Про організацію таких студій, наприклад у Львові та Острозі, див.: Шевченко, 2001; Кметь, 2008.

³ Ймовірно йдеться про сучасні населені пункти Боратин і Добриводи у Дубенському р-ні Рівненської обл. та с. Липа Луцького р-ну Волинської обл.

монастиря, а також працівників цієї інституції, передовсім префекта й інспектора. Також кошти повинні бути спрямовані на матеріальне забезпечення алюмнів: закупівлю одягу (однакового строю), опалення взимку, закупівлю книжок, свічок, паперу, чорнильниць, постільної білизни. Особливою категорією видатків були адресовані виплати, що мали покрити витрати щодо навчання чи ж хвороби когось з алюмнів. Також із каси алюмнату щорічно потрібно було виплатити провінціалові 100 зл. гонорару, а префектові – 200 зл. за виконану роботу. В алюмнаті треба було завести спеціальну книгу, де би префект фіксував усі грошові операції та що три місяці звітував перед монастирською спільнотою. У разі, якщо в ченців виникнуть питання до фінансових справ, префект повинен на їхню вимогу прозвітувати та відіслати такий же звіт до провінціала (Barącz, 1870, s. 193–194).

Освітня формація в нормах «Інструкції»

Префект та інспектор

Очільником алюмнату був префект⁴, якого мали обирати винятково з ченців конвенту, а він – відповідати всім моральним нормам. Саме префект відав матеріальним забезпеченням алюмнів, клопатав про фінансові потреби перед пріором і провінціалом, відповідав за фінансові операції. Префект вів книги прибутків та видатків у двох примірниках, а також періодично звітував перед монастирською спільнотою і провінціалом. Він доволі мало часу проводив безпосередньо з алюмнами, проте «Інструкція» зобов'язувала його відвідувати алюмнат не менше двох разів на день та перебувати за один раз з алюмнами не менше години.

Безпосереднім виконавцем виховного процесу в алюмнаті був інспектор, якого також обирали з ченців монастиря, і він виконував своєрідну роль вихователя та вчителя, адже безпосередньо перебував при алюмнах упродовж усієї доби (Barącz, 1870, s. 199–200). Інспектор не тільки займався навчанням з алюмнами, але й наглядав за їхнім побутом, розмовами, змушував до послуху (Barącz, 1870, s. 201).

Водночас префект міг делегувати обов'язки інспекторові в разі своєї відсутності чи ж, до прикладу, у справі ведення документації. Так, інспектор мусів вести записи про алюмнів у книзі, максимально детально фіксуючи, якого дня той чи той алюмн вступив на навчання, скільки мав повних років, за чією рекомендацією був зарахований, котрого дня закінчив студії або ж був відрахований за непослух. Якщо такі випадки траплялися, то інспектор повинен надати цілісну характеристику цьому алюмнові, щоби вирішити, як із ним бути далі.

Зобов'язання алюмнів

Сон і ранок алюмна. Ранок розпочинався після 7-годинного сну. Щодня хлопці обирали «чергового», який прокидався трохи швидше і мав підготувати алюмнів до початку дня. Черговий запальював свічки у приміщенні, якщо це була зима, а влітку відчиняв вікна. Після цього спокійно та повільно мав розбудити кожного з хлопців і лише тоді задзвонити у спеціальний дзвоник, що висів у приміщенні. Хлопці могли спати більше або менше ніж 7 годин на добу, «Інструкція» покликається на загальномонастирські правила, вказуючи, що термін сну для алюмнів міг бути змінений. Також документ регламентував місце для сну. Це обов'язково мали бути окремі ліжка

⁴ Префект фігурує в переданні С. Баронча як dyrektor, натомість інші джерела XVIII ст. фіксують цю монастирську посаду власне як префект. Зокрема, у списку ченців за 1766 р. Чеслав Уманські (Czesław Humański) фігурує як Praefectus Alumnatu, під таким означенням згаданий і його наступник – Вацлав уже в 1780-х роках (Madura, s. 1245; ЦДІАЛУ-2, арк. 46).

чи ж постелі – категорично були заборонені спільні спальні місця. Зазвичай хлопці спали лише в сорочках і накривалися ковдрами, а зранку після звуку дзвоника починали одягатися, молячись про себе: *«Богородице Діво і Символ Віри і інші молитви, які хто вміє...»* (*Ave Maria i Credo i inne modlitewki, jakie kto umie...*) (Ваґаґ, 1870, s. 203). Після того, як хлопці одяглися, провели ранішню молитву, «черговий» готував воду для вмивання, вони акуратно, не розливаючи, вмивалися та зачісувались, окропивши себе свяченою водою, після чого йшли на навчання.

Трапеза. В «Інструкції» згадано три етапи приймання їжі: сніданок, обід і вечеря. У першій половині дня алюмни вчилися, тому, якщо обід не був вчасно готовий, то змушені були продовжувати навчання, допоки не сповістять дзвоником, що час обідати. Починали обід зі спільної молитви із префектом чи інспектором: найперше молилися за померлих, потім благословляли стіл із покладенням хліба. Після обіду треба було помолитися на колінах. Те ж саме потрібно зробити під час вечері. Окремою частиною обов'язків інспектора було виховання добрих манер серед алюмнів, зокрема поведінки за столом, правильного куштування різних страв і вихованої розмови (Ваґаґ, 1870, s. 201).

Рекреація та підготовка до сну. Весь день алюмна був чітко регламентований. Після обіду хлопці мали 45 хв відпочинку. Головна відмінність цього часу – підлітки могли вільно спілкуватися і розмовляти. Варто зауважити, що під час навчання чи ж ранішніх та вечірніх молитов розмовляти було заборонено. За цим ретельно стежив інспектор. Розмовляти алюмни могли тільки у трапезній, коли приймали їжу, та у вільний час після обіду. Під час відпочинку було дозволено гуляти монастирським повір'ям чи ж алюмнатом або, якщо це не день посту, – пограти в ігри. Натомість після вечері алюмни готувалися до сну. Про це сигналізував дзвоник, після звуку якого хлопці готували постіль, окроплювали її та себе свяченою водою і лягали спати.

Треба зазначити, що побут алюмнів був повністю відокремлений від побуту ченців монастиря. Саме приміщення алюмнату мало окремий вхід, а також додаткові господарські приміщення поза межами монастиря (Красну, 2005, s. 141) (див. рис.). Відомо, що алюмнату належала пральня. Зокрема, 1784 р., коли його вже було ліквідовано, залишилося приміщення, про яке клопотав префект Вацлав (Wacław) до Бродівського циркуляра з питанням, що далі з ним треба зробити (ЦДІАЛ-2, арк. 46).

Молитва. Алюмни практикували як колективну, так і приватну молитву. Як і організація побуту, молитовні практики були теж доволі чітко регламентовані. Після того, як алюмн прокидався та починав одягатися, мав пошепки молитися різні молитви, а згодом разом з усіма – вголос (Ваґаґ, 1870, s. 203). Далеко не всі хлопці спочатку вміли молитися латиною, адже «Інструкція» зобов'язувала інспектора навчити їх переліку щоденних молитов, навіть не всі розуміли їхнє значення, тому початково молитися *«молитви, які хто вміє»* (*«modlitewki, jakie kto umie»*), а вже згодом вчили фіксований перелік. Окремою практикою щоранку та щовечора був іспит совісті, який алюмни проводили впродовж 15 хв на колінах. Цей іспит складався із семи запитань, на які підлітки мали відповісти (Ваґаґ, 1870, s. 203, 206). У домініканців була поширена практика роздумування як спосіб своєрідної медитації. Щодня ченці мали пів години зранку та стільки ж у вечері на роздуми над Святим Письмом й іспит совісті. Для підлітків норми були дещо скороченими – орієнтовно 15 хв.

Невід'ємною молитовною практикою був розарій – його в монастирях відправляли щодня. Алюмни також мусіли брати в ньому участь. За звуком дзвоника, що

сповіщає про розарій, вони ставали по двох біля сходів, повільно, на відстані пара від пари, за префектом чи інспектором ішли до костелу, де клякали перед самим вівтарем і молилися найперше за свого фундатора, а пізніше – сам розарій. Повертаючись із костелу, алюмни мали витерти своє взуття від бруду, а сукні (верхній одяг) повісити на спеціальні вішаки.

Таїнство сповіді, Причастя і катехизація належали до обов'язків префекта алюмнату. Алюмни готувалися до сповіді зі суботнього вечора перед недільною Літургією та мали це робити разом із префектом, відповідно до постанов папи Бенедикта XIII (Benedicti PP. XIII) від 1725 р. (Appendix, MСMI, s. 68–80; [Benedicti XIII], 1754). Сам документ розділений на кілька артикулів, що відображають послідовність підготовки до сповіді, а потім – Причастя.

Окремою категорією обов'язків префекта була катехизація, яку зазвичай проводили в неділю та свята після обіду, адже тоді алюмни були звільненні від навчання, а також саме в такі дні в монастирі часто проводили загальну катехизацію для спільноти, до якої алюмни були зобов'язані долучатися. Якщо загальномонастирська катехизація не відбувалася, то префект збирав хлопців після обіду і навчав їх на основі двох праць Миколая з Мостиськ (Mikołaja z Mościsk) (1559–1632): «*Буквар вправ духовних*» (*Elementarzyk Swiczenia Duchownego*) (Mikołaj z Mościsk, 1722) та «*Академія побожності*» (*Akademia pobożności*) (Mikołaj z Mościsk, 1628). Ці праці – частина доробку відомого богослова-домініканця початку XVII ст.

Названі книжки були досить популярні, про що свідчить їхня тиражованість і кількаразове перевидання. На відміну від інших праць цього автора, вони поширювалися винятково на території краю, зважаючи на те, що були видані польською мовою (Kowalski, 1969, s. 25–39). Неабияку увагу автор приділяв упорядкуванню монастирського простору та життю ченців, а зважаючи на те, що й сам він був домініканцем, пропонував добру альтернативу богословсько-етичним постулатам тогочасних езуїтів, зокрема популярним творам Миколая Ленчицькі (Mikołaja Łęczyckiego) (1574–1653) чи Каспера Дружбіцькі (Gaspara Drużbickiego) (1590–1663). Виглядає цілком зрозуміло, чому саме ці книжки були обрані для проведення на їхній основі катехизації для алюмнів: видання польською мовою робило їх доступними для підлітків, які ще не володіли або частково володіли латиною; належність тексту домініканському ченцеві максимально наближала алюмнів до інтелектуальної та богословської думки домініканців; популярність – тиражованість і перевидання – давала змогу матеріально удоступнити видання.

Освітній процес. Навчання займало весь вільний час алюмна в першій половині дня і між відпочинком та вечерею – у другій. Проте «Інструкція» доволі поверхнево описує саму освітню складову діяльності алюмнату (Barącz, 1870, s. 204–205). Основною вправою для алюмнів були переклади з польської на латину й навпаки. Вони також мали спеціальне екзаменування, адже складали іспити перед колегією ченців конвенту двічі на рік. Перший іспит відбувався в час Великоднього посту, а другий – перед канікулами, після свята Св. Домініка. Іспит складався із двох частин: спочатку перевіряли знання зі світських наук (граматики, риторики, арифметики), потім екзаменували із засвоєння Катехизму, Святого Письма тощо.

Освіта займала весь вільний час алюмна та головно полягала у вивченні арифметики, польської, латини, риторики. Практикували колективні завдання та роботу в парах із перекладу, відгадування ребусів тощо.

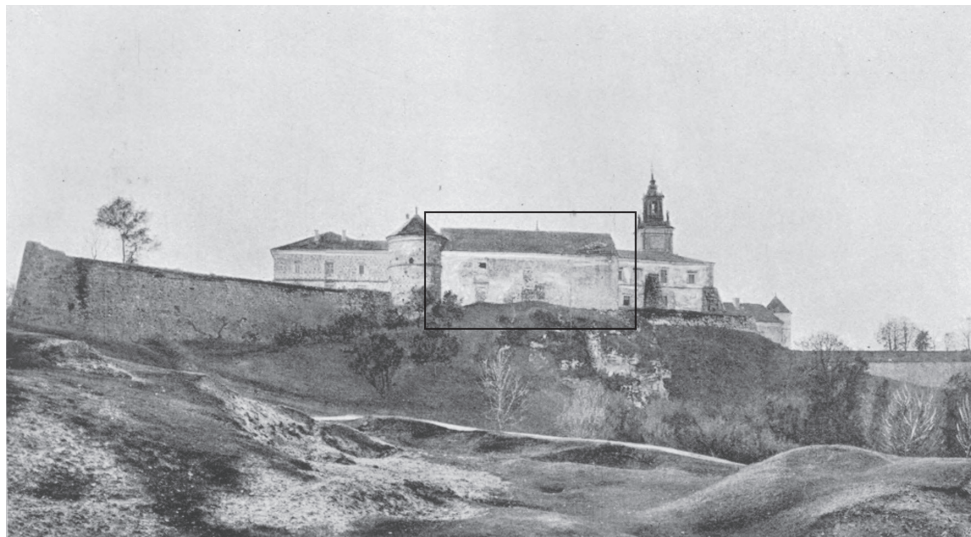

Рис. Будинок алюмнату, зведений у 1720-х роках, сьогодні не існує. Фото початку ХХ ст. (Zukiewicz, 1907, s. 78)

Отож фундація Р. Руссіана алюмнату при Підкамінському монастирі започаткувала додаткові освітні студії, які мали підготувати дітей збіднілої шляхти до чернечого життя. Така форма студій була доволі нетиповою для усталеної домініканської освітньої моделі, що складалася з п'яти рівнів і розпочиналася вже після безпосереднього вступу кандидата до конвенту – прийняття домініканського габіту. Натомість алюмнат у Підкамені пропонував новий рівень студій кандидатам на вступ до монастиря, формацію, за зразком попередньо впроваджених у шляхетських конвіктах.

Забезпечували функціонування алюмнату його префект та інспектор, який виконував функції безпосереднього вихователя і вчителя. Формація алюмнів тривала 3 роки та складалася з освіти; молитовних практик та катехизації; дисциплінування. Екзаменування відбувалося двічі на рік перед монашою спільнотою конвенту. Те саме стосувалося звітування префекта, який за вимогою ченців або ж у разі відсутності такої мав щорічно в усталений термін підсумувати діяльність алюмнату.

Молитва й катехизація були невід'ємною складовою кожного дня алюмнів, водночас практикувалися колективні й індивідуальні молитовні практики, усталеним був перелік щоденних особистих молитов. Окремою складовою були роздуми-медитація щодо іспиту сумління вранці та ввечері, а також розарій. Катехизація проводилася щонеділі на основі популярних текстів домініканських авторів, зокрема Миколая з Мостиськ. Найбільше уваги у формаційному процесі приділяли дисципліні алюмнів, впорядкуванню їхнього щоденного графіку, сну, рекреації та правилам прийняття їжі. Весь день був чітко розписаний і здебільша мав проходити в тиші, науці та молитві.

Окремий причинок до діяльності цієї інституції – різке збільшення професів⁵ монастиря, починаючи з 1720-х років, що може свідчити про навчання в алюмнаті як одну з визначальних причин вступу алюмна до монастирської спільноти. Все ж запропоноване дослідження радше демонструє «ідеали», що *de jure* впроваджували

⁵ Кандидатів, які склали вічні обіти – професії та стали повноцінними членами домініканської чернечої спільноти.

домініканці. Відсутність наразі списків учнів, префектів і викладачів (інспекторів) алломнату дає можливість обмежено трактувати протилежну сторону – *de facto* – освітнього процесу, та все ж поодинокі, акумульована інформація свідчить, що здебільша декларовані норми вдалося впровадити, а отже, «Інструкція» «працювала».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Букало, І. (2024a). Пріори Підкамінського домініканського монастиря у XVIII столітті. *Науковий щорічник «Історія релігій в Україні»*, 34, 83–104.

Букало, І. (2024b). Спогади Александра Бергофа (OP) (1658–1724 pp.): історія рукопису та життєпис автора. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*, 15, 26–34.

Джанніні, М. К. (2023). *Домініканці*. Київ: Кайрос.

Кметь, В. (2008). Єзуїтський шляхетський конвікт. *Енциклопедія Львова*, 2, 286–287.

Сінкевич, Н. (2009). *Laudare benedicere praedicare: Домініканський орден на Волині в кінці XVI – на початку XIX ст.* Київ: Кайрос.

Скоцилас, І. (2008). *Релігія та культура Західної Волині на початку XVIII ст.: за матеріалами Володимирського собору 1715 р.* Львів: Видавництво Українського католицького університету.

ЦДІАЛУ-1: Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 146 (Галицьке намісництво), оп. 84, спр. 2004.

ЦДІАЛУ-2: ЦДІАЛ України, ф. 146 (Галицьке намісництво), оп. 84, спр. 2005.

Шевченко, Т. (2001). Острозький колегіум єзуїтів (1626–1648). *Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць*, 11, 85–88.

Шевченко, Т. (2005). *Єзуїтське шкільництво на українських землях останньої чверті XVI – середина XVII ст.* Львів: Свічадо.

Appendix ad Concilium Plenarium Americae Latinae Romae Celebratum Anno Domini MDCCCXCIX. (MCM). Romae.

APPD-1: Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (APPD), Pk 2. «Kronika klasztorna czyli Dalsze Dzieje Świętej Góry Różańcowey Klasztoru WW. Xięży Dominikanów Prowincyi Ruskiej Świętego Jacka w Podkameniu od Roku 1788 do R. 1797 y daley Napisane Pod Przerowstwem Przewielebnego Oycy Mikołaja Byliny S. T. P., który diebus Majj 97 obrany został Prowincyałem».

APPD-2: APPD, Pk 27. «Liber Professionis Fratrum Ordinis Praedicatorum ab Anno 1654» ad annum 1929.

Barącz, S. (1861). *Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce*, 2. Lwów.

Barącz, S. (1870). *Dzieje klasztoru ww. oo. Dominikanów w Podkameniu*. Tarnopol: Drukiem Józefa Pawłowskiego.

Bartnicka, K. (1998). Jerzy Flaga, Formacja i kształcenie duchowieństwa zakonnego w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku. *Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, 151–153.

[Benedicti XIII]. (1754). *Instructio pro Parvulis prima vice ad Sacramentalem Confessionem, nec non ad SS. Eucharistiam sumendam admittendis*. Pragae.

Encyklopedia Katolicka. (1989) (T. 1: A–B). Lublin.

Flaga, J. (1979). Udział zakonów w duszpasterstwie parafialnym około roku 1772. *Roczniki Humanistyczne*, 27/2, 107–147.

Flaga, J. (1986). *Działalność duszpasterska zakonów w drugiej połowie XVIII wieku, 1767–1772*. Lublin.

Flaga, J. (1990). Formacja kandydatów do zakonów w XVII i XVIII w. *Roczniki Humanistyczne*, 38/2, 79–117.

Flaga, J. (1991). Z problematyki funkcjonowania studiów zakonnych w XVII i XVIII wieku. *Roczniki Humanistyczne*, 39–40/2, 81–96.

Flaga, J. (1991). *Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, 2. Lublin.

Flaga, J. (1992). Z problematyki formacji intelektualnej kandydatów do zakonów w XVIII wieku. Organizacja i funkcjonowanie studiów retoryki. *Zeszyty Naukowe KUL*, 35/1–2, 63–64.

Flaga, J. (1994). Organizacja zakonnych studiów filozoficzno-teologicznych w XVII i XVIII wieku. *Roczniki Humanistyczne*, 42/2, 97–122.

Flaga, J. (1995). Sposób powoływania lektorów w studiach zakonnych w XVII i XVII wieku oraz przysługujące im przywileje. *Roczniki Teologiczne*, 2/4, 43–63.

Flaga, J. (1998). *Formacja i kształcenie duchowieństwa zakonnego w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku*. Lublin.

Gapski, H. (2006). Badania nad przeszłością dominikanów w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Próba bilansu. *Dzieje dominikanów w Polsce XIII–XVIII wiek. Historiografia i warsztat badawczy historyka*, 61–62.

Kaczmarek, K. (2005). *Szkoły i studia polskich dominikanów w okresie średniowiecza*. Poznań.

Kaczmarek, K. (2019). Źródła do dziejów szkół dominikanów poznańskich w dobie nowożytnej. *Biuletyn Historii Wychowania*, 59–68.

Kielar, P. (1969). Organizacja szkolnictwa dominikańskiego w XIV w. *Studia Philosophiae Christianae*, 5/1, 304–318.

Kowalski, J. (1969). Nauka Mikołaja z Mościsk o modlitwie wewnętrznej. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 16/3, 24–39.

Krasny, P. (2005). Kościół i klasztor Dominikanów w Podkamieniu. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej (Cz. 1: Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego)*, 13, 123–192.

Madura F. R. *Acta Capitulum Provinciae Russiae. AB A. 1598–1772*, 5.

Mikołaj z Mościsk. (1628). *Akademia pobożności...* Kraków.

Mikołaj z Mościsk. ([1722]). *Elementarzyk ćwiczenia duchownego Nauka o świętych relikwiach i o odpustach Nauka ostrożnego życia Walna wojna duchowna Infirmarya chrześcijańska*. [Częstochowa]: [Drukarnia oo. Paulinyw].

Osiat, W. (2016). Zarys historii nauczania i wychowania religijnego młodzieży. *Studia Katechetyczne*, 11, 121–140.

PAU i PAN-1: Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Kr. 1064. «*Pamiętnik Aleksandra Berhofa, zakonnika z klasztoru dominikanów w Podkamieniu, z lat 1658–1725, pszetlumaczony z łaciny pszech Sadoka Baracza w 1858 r.*».

Smith, Ph. (2014). A Dominican Philosophy of Education. *Towards the intelligent use of liberty: Dominican Approaches in education*, [27–46].

Stolarczyk, T. (2011). Szkoły dominikańskie w Łęczycy w XIII–XVI wieku. *Prace Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej*, 1, 413–424.

Świętochowski, R. (1970, [druk 1972]). Źródła do dziejów nowożytnych zakonu kaznodziejskiego. *Sprawozdania KUL*, 19, 84–91.

Świętochowski, R. (1971). Podstawa źródłowa historii dominikanów w Polsce 1772–1970. *Sprawozdania KUL*, 20, 82–89.

Świętochowski, R. (1975). Szkolnictwo teologiczne dominikanów. *Dzieje teologii w Polsce*, 2, 212–285.

Świętochowski, R., Chruszczewski, A. (1975). Polonia dominicana apud extraneos. *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, 2, 467–572.

Szymborski, W. (2012). Źródła do historii dominikańskiego *studium generale* w Krakowie w epoce nowożytnej. Stan badań i perspektywy badawcze. *Folia Historica Cracoviensia*, 18, 193–211.

Wróbel, A. (1987). Nauczanie w średnich szkołach dominikańskich na przełomie XVIII i XIX wieku. *Przegląd Tomistyczny*, 3, 343–370.

Żukiewicz, K. (1907). *Dzieje Cudownego Obrazu Maryi w kościele oo. Dominikanów w Podkamieniu*. Kraków.

REFERENCES

Bukalo, I. (2024a). Priory Pidkamynskoho dominikanskooho monastyria u XVIII stolitti. *Naukovyi shchorichnyk «Istoriia relihii v Ukraini»*, 34, 83–104 (in Ukrainian).

Bukalo, I. (2024b). Spohady Aleksandra Berhofa (OR) (1658–1724 rr.): istoriia rukopysu ta zhyttiepys avtora. *Bridshchyna – krai na mezhi Halychyny y Volyni*, 15, 26–34 (in Ukrainian).

Dzhannini, M. K. (2023). *Dominikantsi*. Kyiv: Kairos (in Ukrainian).

Kmet, V. (2008). Yezuitskyi shliakhetskyi konvikt. *Entsyklopediia Lvova*, 2, 286–287 (in Ukrainian).

Sinkevych, N. (2009). *Laudare benedicere praedicare: Dominikanskyi orden na Volyni v kintsy XVI – na pochatku XIX st.* Kyiv: Kairos (in Ukrainian).

Skochyliias, I. (2008). *Relihiia ta kultura Zakhidnoi Volyni na pochatku XVIII st.: za materialamy Volodymyrskoho soboru 1715 r.* Lviv: Vydavnytstvo Ukrainskoho katolytskoho universytetu (in Ukrainian).

Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv (TsDIAL Ukrainy), f. 146 (Halyske namisnytstvo), op. 84, spr. 2004 (in Ukrainian).

TsDIAL Ukrainy, f. 146 (Halyske namisnytstvo), op. 84, spr. 2005 (in Ukrainian).

Shevcheno, T. (2001). Ostrozkyi kolehium yezuitiv (1626–1648). *Etnichna istoriia narodiv Yevropy: zb. nauk. prats, 11*, 85–88 (in Ukrainian).

Shevchenko, T. (2005). *Yezuitske shkilnytstvo na ukrainskykh zemliakh ostannoï chverti XVI – seredyna XVII st.* Lviv: Svichado (in Ukrainian).

Appendix ad Concilium Plenarium Americae Latinae Romae Celebratum Anno Domini MDCCCXCIX. (MCMi). Romae (in Latina).

Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (APPD), Pk 2. «Kronika klasztorna czyli Dalsze Dzieje Świętej Góry Różańcowej Klasztoru WW. Xięży Dominikanów Prowincyi Ruskiej Świętego Jacka w Podkamieniu od Roku 1788 do R. 1797 y dalej Napisane Pod Przeorowstwem Przewielebnego Oyca Mikołaja Byliny S. T. P., który diebus Majj 97 obrany został Prowincyałem» (in Polish).

APPD, Pk 27. «Liber Professionis Fratrum Ordinis Praedicatorum ab Anno 1654» ad annum 1929 (in Latina).

Barącz, S. (1861). *Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce*, 2. Lwów (in Polish).

Barącz, S. (1870). *Dzieje klasztoru ww. oo. Dominikanów w Podkamieniu*. Tarnopol: Drukiem Józefa Pawłowskiego (in Polish).

Bartnicka, K. (1998). Jerzy Flaga, Formacja i kształcenie duchowieństwa zakonnego w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku. *Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, 151–153 (in Polish).

[Benedicti XIII]. (1754). *Instructio pro Parvulis prima vice ad Sacramentalem Confessionem, nec non ad SS. Eucharistiam sumendam admittendis*. Pragae (in Latina).

Encyklopedia Katolicka. (1989) (T. 1: A–B). Lublin (in Polish).

Flaga, J. (1979). Udział zakonów w duszpasterstwie parafialnym około roku 1772. *Roczniki Humanistyczne*, 27/2, 107–147 (in Polish).

Flaga, J. (1986). *Działalność duszpasterska zakonów w drugiej połowie XVIII wieku, 1767–1772*. Lublin (in Polish).

Flaga, J. (1990). Formacja kandydatów do zakonów w XVII i XVIII w. *Roczniki Humanistyczne*, 38/2, 79–117 (in Polish).

Flaga, J. (1991). Z problematyki funkcjonowania studiów zakonnych w XVII i XVIII wieku. *Roczniki Humanistyczne*, 39–40/2, 81–96 (in Polish).

Flaga, J. (1991). *Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, 2. Lublin (in Polish).

Flaga, J. (1992). Z problematyki formacji intelektualnej kandydatów do zakonów w XVIII wieku. Organizacja i funkcjonowanie studiów retoryki. *Zeszyty Naukowe KUL*, 35/1–2, 63–64 (in Polish).

Flaga, J. (1994). Organizacja zakonnych studiów filozoficzno-teologicznych w XVII i XVIII wieku. *Roczniki Humanistyczne*, 42/2, 97–122 (in Polish).

Flaga, J. (1995). Sposób powoływania lektorów w studiach zakonnych w XVII i XVII wieku oraz przysługujące im przywileje. *Roczniki Teologiczne*, 2/4, 43–63 (in Polish).

Flaga, J. (1998). *Formacja i kształcenie duchowieństwa zakonnego w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku*. Lublin (in Polish).

Gapski, H. (2006). Badania nad przeszłością dominikanów w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Próba bilansu. *Dzieje dominikanów w Polsce XIII–XVIII wiek. Historiografia i warsztat badawczy historyka*, 61–62 (in Polish).

Kaczmarek, K. (2005). *Szkoły i studia polskich dominikanów w okresie średniowiecza*. Poznań (in Polish).

Kaczmarek, K. (2019). Źródła do dziejów szkół dominikanów poznańskich w dobie nowożytnej. *Biuletyn Historii Wychowania*, 59–68 (in Polish).

Kielar, P. (1969). Organizacja szkolnictwa dominikańskiego w XIV w. *Studia Philosophiae Christianae*, 5/1, 304–318 (in Polish).

Kowalski, J. (1969). Nauka Mikołaja z Mościsk o modlitwie wewnętrznej. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 16/3, 24–39 (in Polish).

Krasny, P. (2005). Kościół i klasztor Dominikanów w Podkamieniu. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej (Cz. 1: Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego)*, 13, 123–192 (in Polish).

Madura F. R. *Acta Capitulum Provinciae Russiae. AB A. 1598–1772*, 5 (in Latina).

Mikołaj z Mościsk. (1628). *Akademia pobożności...* Kraków (in Polish).

Mikołaj z Mościsk. ([1722]). *Elementarzyk ćwiczenia duchownego Nauka o świętych relikwiach i o odpustach Nauka ostrożnego życia Walna wojna duchowna Infirmarya chrześcijańska*. [Częstochowa]: [Drukarnia oo. Paulinyw] (in Polish).

Osiał, W. (2016). Zarys historii nauczania i wychowania religijnego młodzieży. *Studia Katechetyczne*, 11, 121–140 (in Polish).

PAU i PAN-1: Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Kr. 1064. «*Pamiętnik Aleksandra Berhofa, zakonnika z klasztoru dominikanów w Podkaminie, z lat 1658–1725, pszetlumaczony z łaciny pszcz Sadoka Barączca w 1858 r.*» (in Polish).

Smith, Ph. (2014). A Dominican Philosophy of Education. *Towards the intelligent use of liberty: Dominican Approaches in education*, [27–46] (in English).

Stolarczyk, T. (2011). Szkoły dominikańskie w Łęczycy w XIII–XVI wieku. *Prace Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej, 1*, 413–424 (in Polish).

Świętochowski, R. (1970, [druk 1972]). Źródła do dziejów nowożytnych zakonu kaznodziejskiego. *Sprawozdania KUL, 19*, 84–91 (in Polish).

Świętochowski, R. (1971). Podstawa źródłowa historii dominikanów w Polsce 1772–1970. *Sprawozdania KUL, 20*, 82–89 (in Polish).

Świętochowski, R. (1975). Szkolnictwo teologiczne dominikanów. *Dzieje teologii w Polsce, 2*, 212–285 (in Polish).

Świętochowski, R., & Chruszczewski, A. (1975). Polonia dominicana apud extraneos. *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972, 2*, 467–572 (in Polish).

Szymborski, W. (2012). Źródła do historii dominikańskiego *studium generale* w Krakowie w epoce nowożytnej. Stan badań i perspektywy badawcze. *Folia Historica Cracoviensia, 18*, 193–211 (in Polish).

Wróbel, A. (1987). Nauczanie w średnich szkołach dominikańskich na przełomie XVIII i XIX wieku. *Przegląd Tomistyczny, 3*, 343–370 (in Polish).

Żukiewicz, K. (1907). *Dzieje Cudownego Obrazu Maryi w kościele oo. Dominikanów w Podkaminie*. Kraków (in Polish).

Ihor BUKALO

PhD student of the Department of History

Faculty of Humanities

Ukrainian Catholic University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6460-1184>

e-mail: bukalo.hn@ucu.edu.ua, bukaloo.idor@gmail.com

EDUCATIONAL IDEALS OF THE 1730 «INSTRUCTIONS» FOR THE ALUMNAT AT THE PIDKAMIN CONVENT

This article explores the implementation and operation of an additional level of education at the Pidkamin Dominican Monastery, following the establishment of the boarding school/lower seminary in 1730 by Rafal Russian. The institution was intended for the children of impoverished nobility. Several normative documents, including the foundation act signed by the monastery's prior, the provincial, and the founder, as well as the «Instruction» governed its existence. The «Instruction» clearly outlined the functioning of the alumnat, including means of support, the roles of the prefect and the inspector, and the duties of the students. Drawing from previous educational practices – likely influenced by Jesuit traditions, Roman normative documentation, and customary Dominican educational norms in the Polish-Lithuanian Commonwealth – and specifically tailored for the Pidkamin convent, the «Instruction» reveals the educational model intended for implementation by the monks. In response to frequent deficiencies in the educational level among Dominican

candidates, the proposed educational program formed the foundation for pre-monastic studies for the nobility, introducing a relatively new level of study within the Dominican educational model, preceding direct entry into the convent.

The analyzed regulatory documents provide insights into the «ideals» and values of the educational process, daily life, and prayer practices. The detailed regulation of daily life for the alumni highlights the priorities in integrating young men into monastic life. However, the current lack of statistical data regarding the subsequent activities of alumni limits the interpretation of their spiritual careers.

The educational programs for 12-year-olds, aligned with the Dominican educational model – which combined prayer practices, learning, and disciplined everyday life – lasted at Pidkamin for just over half a century (1720s–1780s). It is suggested that these educational practices were crucial for the future candidates' affiliation with the Dominican Order. The examined regulatory framework, which introduced an additional educational level, enhances the understanding of certain aspects of the Pidkamin Convent's activities in the mid-18th century and suggests a new direction for socio-cultural research on the educational ideals of the Dominican Order.

Key words: alumnat, alumn, Pidkamin convent, Dominicans, «Instruction», foundation act, R. Russian.